

ห้องสมุดกลางวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

208839

ผลของการใช้โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษา
และทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยมراهุ้หญิงโดยการใช้กระบวนการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วม ชำนาญกวาปี จังหวัดอุดรธานี
EFFECTS OF FAMILY CAPACITY ENHANCING PROGRAM REGARDING
TO SEX EDUCATION AND DENIAL SKILLS FOR TEENAGE GIRLS
THROUGH PARTICIPATORY LEARNING PROCESS,
KUMPAWAPI DISTRICT, UDONTHANI PROVINCE

นางนริศรา ศรีนแก้ว

วิทยานิพนธ์ปรีญญาตยาบวศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

๒๐๑๕๗๑๙๔

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

ผลของการใช้โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษา
และทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกรุ่นหญิงโดยใช้กระบวนการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วม อำเภอภูพาน จังหวัดอุดรธานี

EFFECTS OF FAMILY CAPACITY ENHANCING PROGRAM REGARDING
TO SEX EDUCATION AND DENIAL SKILLS FOR TEENAGE GIRLS
THROUGH PARTICIPATORY LEARNING PROCESS,
KUMPAWAPI DISTRICT, UDONTHANI PROVINCE

นางนริศรา คลื่นแก้ว

วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

ผลของการใช้โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษา
และทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกเริ่มหญิงโดยใช้กระบวนการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

นางนริศรา คลื่นแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2554

**EFFECTS OF FAMILY CAPACITY ENHANCING PROGRAM REGARDING
TO SEX EDUCATION AND DENIAL SKILLS FOR TEENAGE GIRLS
THROUGH PARTICIPATORY LEARNING PROCESS,
KUMPAWAPI DISTRICT, UDONTHANI PROVINCE**

MISS NARISARA KLEUNKAEW

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF NURSING SCIENCE
IN FAMILY NURSING
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2011

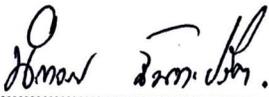
ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว

ชื่อวิทยานิพนธ์: ผลของการใช้โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัว
ในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยรุ่น โดยการใช้
กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

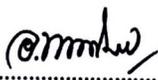
ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์: นางนริศรา คลื่นแก้ว

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์: รองศาสตราจารย์พิมภา สุตรา ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยะรัตน์ นิลอัยยกา กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิลาวรรณ ฉันทปรีดา กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิลาวรรณ ฉันทะปรีดา)

.....
(รองศาสตราจารย์ ลำปาง แม่นมาตย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
(รองศาสตราจารย์ เอี่ยมพร ทองกระจาย)
รักษาราชการแทน คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

นริศรา คลื่นแก้ว. 2554. ผลของการใช้โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกรุ่งนหญิง โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิลาวรรณ ฉันทะปรีดา

บทคัดย่อ

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวัยรุ่น ครอบครัว และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมวัยรุ่นเพื่อให้วัยรุ่นมีภูมิคุ้มกัน ในการปรับตัวเพื่อก้าวสู่สังคม ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพครอบครัวในด้านการเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษา และทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกรุ่งน โดยเฉพาะวัยแรกรุ่งนหญิง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะตกเป็นผู้รับผลกระทบมากเมื่อเทียบกับเพศชาย ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาความสามารถของมารดาด้านความรู้ เจตคติและทักษะการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกรุ่งนหญิง การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ของมารดาที่มีบุตรวัยแรกรุ่งนหญิง จำนวน 52 คน โรงเรียนแห่งหนึ่งในพื้นที่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 26 คน กลุ่มควบคุม 26 คน กลุ่มทดลองได้รับ โปรแกรมการพัฒนาความสามารถในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธ รูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการอบรมจำนวน 2 วัน เนื้อหาประกอบด้วยพัฒนาการของวัยรุ่น ทักษะการปฏิเสธในการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และวิธีการสื่อสารทางบวกกับลูก กิจกรรมมีลักษณะการประชุมกลุ่มระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ และการฝึกทักษะ ประเมินผลก่อนดำเนินการทดลองและภายหลังสิ้นสุดการทดลอง 1 เดือน โดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test

ผลการศึกษาพบว่า 1) ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ การปฏิบัติการสอนเพศศึกษาและทักษะชีวิตเรื่องเพศ ไม่แตกต่างกัน 2) หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าคะแนน ความรู้ เจตคติ และการสอนเพศศึกษาและทักษะชีวิต เพิ่มขึ้น และดีกว่ากลุ่มควบคุม เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($P < 0.05$)

นริศรา คลื่นแก้ว. 2554. ผลของการใช้โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกเริ่มหญิง โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิลาวรรณ ฉันทะปรีดา

บทคัดย่อ

208839

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อมากมายทั้งต่อวัยรุ่น ครอบครัว และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมวัยรุ่นเพื่อให้วัยรุ่นมีภูมิคุ้มกัน ในการปรับตัวเพื่อก้าวสู่สังคม ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพครอบครัวในด้านการเสริมสร้างความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษา และทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกเริ่ม โดยเฉพาะวัยแรกเริ่มหญิง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะตกเป็นผู้รับผลกระทบมากที่สุดเมื่อเทียบกับเพศชาย ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาความสามารถของมารดาด้านความรู้ เจตคติและทักษะการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกเริ่มหญิง การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ของมารดาที่มีบุตรวัยแรกเริ่มหญิง จำนวน 52 คน โรงเรียนแห่งหนึ่งในพื้นที่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เลือกกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 26 คน กลุ่มควบคุม 26 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการพัฒนาความสามารถในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธ รูปแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการอบรมจำนวน 2 วัน เนื้อหาประกอบด้วยพัฒนาการของวัยรุ่น ทักษะการปฏิเสธในการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และวิธีการสื่อสารทางบวกกับลูก กิจกรรมมีลักษณะการประชุมกลุ่มระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ และการฝึกทักษะ ประเมินผลก่อนดำเนินการทดลองและภายหลังสิ้นสุดการทดลอง 1 เดือน โดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test

ผลการศึกษาพบว่า 1) ก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ การปฏิบัติการสอนเพศศึกษาและทักษะชีวิตเรื่องเพศ ไม่แตกต่างกัน 2) หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าคะแนน ความรู้ เจตคติ และการสอนเพศศึกษาและทักษะชีวิต เพิ่มขึ้น และดีกว่ากลุ่มควบคุม เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($P < 0.05$)

Narisara Kleunkaew. 2011. **Effect of Family Enhancing Program Regarding to Sex Education and Denial Skills for Teenage Girls Through Participatory Learning Process, Kumpawapi District, Udonthani Province.** Master of Nursing Thesis in Family Nursing, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisor: Asst. Prof. Nilawan Chantapreeda

ABSTRACT

208839

The aim of this quasi-experiment research was to study the outcomes of the developed program in teaching sex education and denial skills by their parents for teenage girls through participatory learning. The sample of study was 52 parents whose children were teenagers studying in the school in Northeastern Thailand. The subjects were divided into 2 groups; 26 family each for control and experimental groups. The sample group was recruited by using simple random sampling methods. The experimental group was enhanced the capacities in teaching their children regarding to sex education and sexual life skills for 2 days by participatory training techniques. The program concerned the content of adolescent developmental theory, life skills on preventing from risky sexual behaviors, and how to make positive conversation with children was content validated by 5 scholars. Participatory trainings for parents were conducted through group discussions, role plays, and skill trainings. Data collection was carried out during one month before and after the experiment with questionnaires and group interviews. The results revealed that after intervention, the mean scores of KAP on sexual information and communication techniques in the experimental groups were significantly higher than before intervention and the control group. Finally, it suggests that the developed program was useful for helping parents and families to communicate with their children about sexual life skills.

Keywords: Sex education program for parents, developing program, developing program

งานวิทยานิพนธ์นี้มอบส่วนดีให้บุพการีและคณาจารย์

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิลาวรรณ ฉันทะปรีดา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในทุกขั้นตอนของการศึกษาวิจัย รวมทั้งให้กำลังใจและความเมตตาแก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พิมภา สุตรา ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ปิยะรัตน์ นิลอภัยกา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการพยาบาลครอบครัวและคณาจารย์ประจำหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน ที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตลอดการเล่าเรียน ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ท่าน ได้แก่ แพทย์หญิงสาริณี จุฬาลักษณ์ศิริบุญ รองศาสตราจารย์พิมภา สุตรา รองศาสตราจารย์เสาวคนธ์ วีระศิริ รองศาสตราจารย์จิราวรรณ แทนวัฒนกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยอดชาย บุญประกอบ และอาจารย์จินตนา สิงขรอาจ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะและให้การตรวจสอบความตรงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ ร่วมชั้นเรียนที่ช่วยสนับสนุนเป็นกำลังใจให้กันเสมอมา ขอขอบคุณครอบครัว เพื่อนร่วมงาน ที่ให้โอกาสและเวลามาศึกษา ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลกุมภวาปี ที่ให้ทุนสนับสนุน รวมทั้งกลุ่มอาสาสมัครผู้เข้าร่วมวิจัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำความรู้และประสบการณ์อันมีค่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในอนาคตต่อไป

นริศรา คลื่นแก้ว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
คำอุทิศ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามการวิจัย	5
3. วัตถุประสงค์การวิจัย	5
4. สมมติฐานการวิจัย	6
5. ตัวแปรที่ศึกษา	7
6. ขอบเขตการวิจัย	7
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
1. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น พัฒนาการทางเพศ	11
2. แนวคิดเพศศึกษา	19
3. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต	26
4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
2. รูปแบบการวิจัย	44
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
4. การควบคุมการวิจัยทางด้านจริยธรรม	55
5. การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและการอภิปรายผล	57
1. ผลการวิจัย	57
2. อภิปรายผล	67
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	71
1. สรุปผลการวิจัย	71
2. ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	85
ภาคผนวก ก การวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	87
ภาคผนวก ข - แผนการสอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม - ใบงาน	95
ภาคผนวก ค คู่มือครอบครัวยุคใสใ้ใจวัยทีน	127
ภาคผนวก ง - แบบสอบถามมารดาที่มีบุตรวัยแรกรุ่น - แบบสอบถามการรับรู้ของบุตรวัยแรกรุ่น	141
ภาคผนวก จ ราชานามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	157
ภาคผนวก ฉ หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	161
ภาคผนวก ช คำชี้แจงและแบบฟอร์มยินยอม	165
ประวัติผู้เขียน	171

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป	58
ตารางที่ 2	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป	61
ตารางที่ 3	เปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ การปฏิบัติการสอนเรื่องเพศศึกษา และทักษะการปฏิเสธระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง	62
ตารางที่ 4	การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติการสอนเพศศึกษา และทักษะการปฏิเสธระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง 1 เดือน	63
ตารางที่ 5	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ การปฏิบัติการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธในกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง	64
ตารางที่ 6	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเรื่องเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธในกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง	65
ตารางที่ 7	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย ด้านการรับรู้ของบุตรวัยแรกเริ่มต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธของมารดา ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง	66
ตารางที่ 8	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ด้านการรับรู้ของบุตรวัยรุ่นต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธของมารดา ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง	67

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	แผนภูมิความสัมพันธ์ระหว่าง โปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัว ในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธเพื่อป้องกันการมีพฤติกรรมเสี่ยง บุตรวัยแรกรุ่นของมารดา	9
ภาพที่ 2	วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามรูปแบบของ โคล์บ	32
ภาพที่ 3	องค์ประกอบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ลักษณะเฉพาะของการสอนความรู้	33
ภาพที่ 4	องค์ประกอบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และลักษณะเฉพาะ ของการสอนเจตคติ	34
ภาพที่ 5	ขั้นตอนและกิจกรรมการสอนเจตคติ	34
ภาพที่ 6	องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและลักษณะเฉพาะ ของการสอนทักษะ	38
ภาพที่ 7	ขั้นตอนและกิจกรรมการสอนทักษะ	38
ภาพที่ 8	สรุปขั้นตอนและกิจกรรมการสอนทักษะ	39
ภาพที่ 9	ขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	44
ภาพที่ 10	การทดลองโปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอน เพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	45
ภาพที่ 11	แผนภูมิการดำเนินการวิจัย	46